

Podplukovník ing. PhDr. František Nesvadba, CSc.

OPERACE SOVĚTSKÉ ARMÁDY K OSVOBOZENÍ ČESKOSLOVENSKA

Rozbor operací sovětské armády k osvobození Československa z německofašistické okupace zůstával v poválečných letech poměrně dlouho omezen na několik všeobecných údajů. Nejdříve a nejlépe byla zpracována Karpatsko-dukelská operace a z ní zvláště boje našeho 1. armádního sboru v SSSR. Teprve v souvislosti s edicí šestisvazkových dějin Velké vlastenecké války vznikaly různé monografické práce o operacích sovětské armády skutečných mj. také na území Československa.

Na podkladě těchto materiálů můžeme dnes podat již dosti podrobný přehled opečí sovětské armády, jejichž cílem bylo zlomení odporu hitlerovského wehrmachtu na našem území a tím i osvobození našich národů.

...

Osvobození Československa sovětskou armádou bylo nedílnou součástí Velké vlastenecké války sovětského lidu a vycházelo z principů proletářského internacionalismu a mezinárodně platných československo-sovětských úmluv. V souladu s československo-sovětskou Smlouvou o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci z 12. prosince 1943 přijímala KSČ i jiné progresivní síly našeho domácího i zahraničního odboje s nadějí myšlenku, že sovětská armáda v krátké době vstoupí na území Československa. Konkrétní podoby začaly nabývat tyto naděje na jaře r. 1944, kdy se sovětská armáda po osvobození západní Ukrajiny

přiblížila ke Karpatům a tím i k tehdejšímu československým hranicím. Proto byla 8. května 1944 podepsána československo-sovětská dohoda, jíž se upravoval vztah mezi velením sovětských vojsk a československou státní správou po vstupu sovětské armády do Československa. Tato dohoda přiznávala československé vládě plnou suverenitu ustanovením, podle kterého mělo osvobozené území, které přestane být dějištěm vojenských operací, přejít plně pod její svrchovanost. Naše vláda se při tom zavazovala, že poskytne sovětskému velení všestrannou podporu a pomoc v boji proti okupantům.

Boj sovětské armády s hitlerovskými vojsky na území Československa nebyl ovšem jen záležitostí československo-sovětských vztahů. Širší souvislost našeho osvobození byla dána tím, že SSSR a jeho armáda byla rozhodující silou protifašistických států koalice, jež již v roce 1942 podepsaly vzájemnou úmluvu, v níž se zavazovaly, že využijí všech ekonomických a vojenských zdrojů svých zemí k boji proti fašistickému bloku a že neuzavřou s Německem separátní mír. Sovětský svaz plnil důsledně tuto mezinárodní dohodu a jeho ozbrojené síly v souladu s tímto závazkem musely vést ozbrojený boj proti fašistickým vojskům jak na území SSSR, tak na území sousedního Polska a Rumunska, ale i na území Maďarska, Jugoslávie, Československa, Rakouska a samotného Německa. Jedinou podmínkou, která omezovala postup sovětské armády, byl mezinárodně uznávaný požadavek bezpodmínečné kapitulace všech německých ozbrojených sil.

Uzavření nové československo-sovětské dohody v květnu 1944 naznačuje, že se již dříve předvídal vstup sovětských vojsk na území Československa. V jaké formě a kdy k tomu dojde nemohli přesně určit ani představitelé československého ministerstva obrany v Londýně, ani Čatlošova ministerstva v Bratislavě. Jejich úvahy, že sovětská armáda nebude opakovat zkušenosti z první světové války, kdy se ruské armádě nepodařilo zcela překročit Karpaty, a že tudíž bude postupovat jen severně a jižně Karpatského pásma, aby obcházela Slovensko, byly jen pravděpodobnými odhady. Věcněji hodnotilo situaci v předhůří Karpat německofašistické velení, které od května 1944 horečně připravovalo na Karpatských hřebenech několik pásem polních opevnění. Malárova polní armáda měla proto přehradit Dukelský a Lupkovský průsmyk. Na opevnění slovenských divizí navazovala dále na jihovýchod tzv. Arpádova linie, budovaná v téže době maďarskou 1. armádou.

Tyto skutečnosti muselo sovětské velení v létě r. 1944 brát v úvahu. Úsek sovětsko-německé fronty v blízkosti československých hranic byl však pouze součástí rozsáhlé fronty od polárního kruhu až k břehům Černého moře. Hlavní síly sovětské armády byly na sklonku léta 1944 vysunuty daleko na západ. Vojska skupiny běloruských frontů dosáhla hranic Východního Pruska a pronikla k východnímu břehu Visly. Obtížné boje o předmostí vedla vojska pravého křídla 1. ukrajinského frontu u Sandoměře. Naproti tomu křídelní uskupení sovětské armády zůstávala v létě r. 1944 značně pozadu.

Z těchto důvodů rozhodlo sovětské hlavní velení, že v podzimní fázi tažení r. 1944 bude sovětská armáda pokračovat v útočných operacích především v Pobaltí a na jihozápadním úseku fronty. Na západním úseku fronty, tj. obecně na varšavsko-berlínském směru, měla se vojska sovětské armády opevnit na dosažených čarách a připravovat se k budoucímu útoku.

Z hlediska osvobození Československa bylo významné rozhodnutí sovětského hlavního velení, že mají být rozvinuty operace na jihozápadním úseku fronty. Pod tímto pojmem byl zahrnut především útok vojsk 2. a 3. ukrajinského frontu v Moldavsku a v Rumunsku a dále operace, jejichž cílem bylo osvobození Bulharska, Jugoslávie, Maďarska a východní části Československa.

Konkrétním výrazem opatření sovětského hlavního velení ke splnění předvída-

ného plánu bylo mj. vytvoření nového frontu pro karpatský směr, tj. 4. ukrajinského frontu. Toto rozhodnutí bylo přijato 30. července 1944 a bylo zdůvodněno tím, že pro velitelství 1. ukrajinského frontu, jehož vojska byla roztažena v karpatském předhůří a podél Visly, je obtížné řídit operace na dvou odlišných směrech. V souladu s návrhem maršála I. S. Koněva byly levokřídelní armády 1. ukrajinského frontu (1. gardová armáda, 18. armáda a 18. letecká armáda — a dodatečně ještě 17. gardový střelecký sbor) podřízeny ve dnech 5.—15. srpna generálu armády I. E. Petrovovi, který byl jmenován velitelem 4. ukrajinského frontu.

Směrnice sovětského hlavního velení z 30. července ukládala veliteli 4. ukrajinského frontu, aby připravil operace k překročení Východních Karpat. V srpnu probíhaly pak u 4. ukrajinského frontu skutečně přípravy k útoku přes Karpaty. Současně však vojska 2. a 3. ukrajinského frontu zakončila úspěšně Jassko-Kišinevskou obklíčovaci operaci a osvojila Bukurešť. V souvislosti s úspěšným postupem sovětské armády k rumunsko-maďarským hranicím vydalo sovětské hlavní velení 26. srpna 1944 novou směrnici 4. ukrajinskému frontu. Podle této směrnice měla být připravovaná operace k překročení Karpat přechodně odložena.

Toto opatření bylo podmíněno úspěšným postupem 2. ukrajinského frontu, který 29. srpna dosáhl rumunsko-maďarských hranic. Za této situace obdržela vojska pravého křídla 2. ukrajinského frontu rozkaz vést úder na Satu Mare s cílem napomoci tak 4. ukrajinskému frontu při zdolání Karpat. Úkolem pravokřídelních armád 2. ukrajinského frontu bylo vyjít do prostoru Užhorod—Mukačevo a dosáhnout jihovýchodního Slovenska z jihu. Znamenalo to prakticky, že tímto úderem měly být východní Karpaty skutečně obchváteny z jihu. Ani to však nevyklučovalo potřebu čelního tlaku 4. ukrajinského frontu proti nepřátelské obraně v Karpatech.

Tento výklad předehry osvobození Československa sovětskou armádou bývá často neprávem opomíjen. Zmíněná fakta nám však dokazují, že velení sovětské armády se již před vypuknutím Slovenského národního povstání vážně zabývalo otázkami zlomení nepřátelského odporu na karpatském směru, tj. na území Československa. Tím plnilo závazky vyplývající ze vzájemných smluv.

Nejenom operačně strategická situace určovala rozhodování sovětského hlavního velení v otázce osvobození Českoslo-

venska. Všechny vojenské operace, které uskutečnila sovětská armáda na našem území, byly sice vedeny s politickým cílem pomoci osvobozenkému boji našich národů, ale u dvou operací tento politický charakter vystupuje zvlášť silně do popředí. Je to Karpatsko-dukelská operace, již byly zahájeny boje za bezprostřední osvobození Československa a jež byla uskutečněna především s cílem poskytnout co nejrychleji účinnou pomoc Slovenskému národnímu povstání. Druhou operací, u níž politické aspekty — nejen vnitřní, ale i mezinárodní — vstupují silně do popředí, je závěrečná Pražská operace. Také tato operace byla předvídána již před vypuknutím povstání v Praze, ale její zahájení bylo povstáním českého lidu urychleno.

* * *

Útok sovětské armády na karpatském — a později na pražském směru zahrnuje řadu postupných a současných frontových operací a operací skupin frontů (jejich rozmach viz **tabulku 1**). Sovětské vojenství historikové dělí osvobození Československa do tří etap, jejichž časové i prostorové hranice byly určeny celkovým vývojem na sovětsko-německé frontě v druhé polovině r. 1944 a v roce 1945.

I. ETAPA (ZÁŘÍ—PROSINEC 1944)

a) Východokarpatská operace 1. a 4. ukrajinského frontu (8. září—28. října 1944)

Pro tuto operaci je vžitý též termín **Karpatsko-dukelská operace**, při čemž máme ovšem na mysli jen útok 38. armády 1. ukrajinského frontu, kterého se zúčastnily také jednotky 1. československého armádního sboru v SSSR. Operace byla zahájena 8. září 1944 z prostoru Krosna ve směru Dukelský průsmyk, Svidník.

O den později, 9. září 1944, se k útoku 38. armády generálplukovníka K. S. Moskalenka připojila vojska sousední 1. gardové armády generálplukovníka A. A. Grečka na pravém křídle 4. ukrajinského frontu. Úder 1. gardové armády byl veden z prostoru Sanoku směrem na Laborecko-Lupkovský a na Ruský průsmyk. Postupně se k tomuto úderu připojily i další svazky 4. ukrajinského frontu. Tím byla zahájena **Karpatsko-užhorodská operace**, jejímž smyslem bylo vyvrátit nepřátelskou obranu v Karpatech úderem od severu.

Uvedl jsem, že 26. srpna sovětské hlavní velení vydalo 4. ukrajinskému frontu

I. etapa (září—prosinec 1944):

- a) Východokarpatská operace 1. a 4. ukrajinského frontu na pomoc Slovenskému národnímu povstání (8. září až 28. října).
- b) Útok 4. a 2. ukrajinského frontu k osvobození jihovýchodního Slovenska (listopad—prosinec).

II. etapa (leden—duben 1945)

- a) Útok 4. a 2. ukrajinského frontu v Západních Karpatech — (leden—únor 1945).
- b) Ostravská operace 4. ukrajinského frontu (10. března—5. května 1945).
- c) Bratislavsko-brněnská operace 2. ukrajinského frontu (25. března—5. května 1945).

III. etapa

Pražská operace 1., 2. a 4. ukrajinského frontu 6.—11. května 1945).

V detailním pohledu, s přihlédnutím k bojové činnosti jednotlivých armád frontů, je možno tyto hlavní etapy osvobození Československa dělit na dílčí fáze, pro něž bylo z důvodů srozumitelnosti pro nejširší veřejnost zavedeno další označení, jež však koresponduje vždy s obsahem jednotlivých etap. Tato kombinace se přidržuji i zde při dalším výkladu.

směrnici, která na neurčitou dobu odsunovala úder přes Karpaty. Nicméně tento útok byl do čtrnácti dnů zahájen. Navíc by rozšířen o úder 38. armády 1. ukrajinského frontu na směru, kde původně nebyl útok předvídan. Jediné vysvětlení pro tuto skutečnost je, že sovětské velení a sovětská vláda vzala s veškerou vážností v úvahu požadavek Slovenské národní rady, čs. diplomatických zástupců v Moskvě a moskevského vedení KSČ, aby byla co nejdříve poskytnuta pomoc Slovenskému národnímu povstání.

Velmi často se uvádí, že Karpatsko-dukelská operace nedosáhla svého cíle v tom, že nebyl navázán přímý kontakt mezi povstaleckým územím a frontou. To je jen jednostranné hledisko, neboť se jím nedoceňuje nesmírně závažný fakt, že se nepříteli nepodařilo zastavit sovětskou vojska a jednotky 1. čs. armádního sboru na severní straně Karpat. Sovětská armáda dokázala, že i z hlediska vedení boje v horském a zalesněném terénu

Rozmach operací sovětské armády v Československu

Etapa	Název	Množství sil a prostředků					Trvání operace (dni)	Územní rozsah operace		Poraženo a zničeno nepř. divizi		
		divizí sov. nepř.	osob v tis.	děl a minometů	tanků a shd	letounů		šířka útoč. pásma	hloubka postupu vojsk	poraženo	zničeno (zajato)	celkem
I. září-prosinec 1944	Východokarpatská operace 1. a 4. ukrajinského frontu 8. září-28. říjen (Karpatsko-dukelská operace 38. A a Karpatsko-užhorodská operace 4. UF)	34,5 19	246,0 300,0	5140 3250	322 100	1165 450	51	400	40-110	5	1	6
	Útok 4. a 2. ukrajinského frontu na jv. Slovensku 7. listopad-31. prosinec (Užhorodsko-ondavská operace 4. UF a Budapešťská operace 2. UF)	52 29,5					55	400	70-160	11,5	4	15,5
II. leden-duben 1945	Útok 4. a 2. ukrajinského frontu v Západních Karpatech 12. leden-1. březen (Komárenská operace a Středoslovenská operace 2. UF, Západokarpatská operace 4. UF)	73,5 36,5	651,7 554,0	9918 4960	463 330	1283 680	49	440	70-190	17,5	2	19,5
	Ostravská operace 4. ukrajinského frontu 10. březen-5. květen	31 11	259,0 150	3080 1500	184 100	416 120	57	140	100-140	8	2	10
	Bratislavsko-brněnská operace 2. ukrajinského frontu 25. březen-5. květen	42 11	352,3 200	6160 1800	246 120	637 150	42	150	200	9	—	9
III. květen 1945	Pražská operace 1., 2. 4. ukrajinského frontu 6. až 11. květen	180 80	2100,0 900	30080 9700	2126 2200	4080 1000	6	850	150-200	—	80	80

stojí nesrovnatelně výše než nepřítel a než ruská armáda v zimě 1915. Historie první světové války se na Karpatském směru neopakovala.

Boj vojsk 1. a 4. ukrajinského frontu v září a v říjnu 1944 měl i ve formě, v jaké jej známe, mimořádný význam pro Slovenské národní povstání, neboť upoutal velké množství nepřátelských sil, které německé velení nemohlo použít v boji proti partyzánům a slovenským povstaleckým jednotkám.

b) Útok 4. a 2. ukrajinského frontu k osvobození jihovýchodního Slovenska (listopad—prosinec)

Úspěch 4. ukrajinského frontu v posledních dnech října r. 1944 byl podmíněn útokem 2. ukrajinského frontu v Rumunsku a v Maďarsku. Armády pravého křídla 2. ukrajinského frontu dokončovaly v té době **Debrecenskou útočnou operaci**, v jejímž průběhu osvobodily východní oblast Maďarska až po řeku Tisu. V prostoru Čopu navázala vojska 2. a 4. ukrajinského frontu úzký kontakt.

Situace na karpatském směru se začátkem listopadu vyvíjela tak, že bylo nutno ještě více sladit operace 4. a 2. ukrajinského frontu. Dosavadní boje v Karpatech potvrzovaly zkušenost, že pouze čelní údery k překonání mohutných horských pásem jsou málo efektivní a že v dalším osvobození Československa je nutno kombinovat strategický manévry k obejití horských pásem s cílem vyjít do boku a týlu nepřátelských vojsk se současným čelním tlakem od východu na západ.

Operační přestávka, která byla počátkem listopadu 1944 nutná pro vojska 38. armády a 4. ukrajinského frontu, byla vyplněna plánováním další útočné činnosti. Při tom se vycházelo z předpokladu, že pozornost 1. ukrajinského frontu má být soustředěna plně k pozdějším operacím na varšavsko-berlínském směru severně Karpat. Naproti tomu však 2. ukrajinský front bez přerušení rozvíjel útok na budapeštském směru. V závislosti na vývoji bitvy o Budapešť přikládalo sovětské velení stále větší důraz na aktivizaci bojové činnosti armád pravého křídla 2. ukrajinského frontu (tj. 40., 27., 53. armáda a 4. rumunská armáda). Cílem útoku vojsk pravého křídla 2. ukrajinského frontu podle směrnic z 4. listopadu bylo rozbít budapeštské uskupení nepřítelů od severu a severovýchodu, čímž byl současně řešen úkol osvobození jižního Slovenska úderem z jihu. Proniknutí 2. ukrajinského frontu na jižní Slovensko ohrožovalo týl němec-

V průběhu Karpatsko-dukelské operace v září a v říjnu 1944 osvobodila vojska 38. armády a 1. ukrajinského frontu severovýchodní pohraniční oblast Slovenska v rozloze asi 1000 km². Výraznější byl úspěch vojsk 4. ukrajinského frontu v Karpatsko-užhorodské operaci. V říjnu ovládla hlavní hřeben východních Karpat od průsmyku Lupkovského až po Jablonický a Tatarský průsmyk. Dne 27. října bylo osvobozeno hlavní město Zakarpatské Ukrajiny Užhorod.

ké 8. armády a maďarské 1. armády (skupina armád Jih generála Wöhlera na území středního Slovenska). Tlakem 2. ukrajinského frontu se ocitla v nevýhodném postavení i německá 1. tanková armáda generála Heinriciho, která vedla obranné boje proti 4. ukrajinskému frontu v severovýchodní části Slovenska.

* * *

Útok 4. ukrajinského frontu byl obnoven 20. listopadu 1944. Tím byla zahájena tzv. **Užhorodsko-ondavská operace**, již se zúčastnila 18. armáda generálmajora A. I. Gastiloviče a 1. gardová armáda generálplukovníka Grečka. 29. listopadu byla 4. ukrajinskému frontu podřízena 38. armáda (a s ní i 1. čs. armádní sbor v SSSR), která mezitím pronikla na horní tok Ondavy, kde přešla počátkem prosince do obrany. V průběhu této operace vedla 18. armáda hlavní úder na směru Užhorod—Košice, při čemž musela nejen překročit několik východoslovenských řek, ale vést i čelní útok proti nepřátelským obranným postavením ve Slánském pohorí. Zvláště silný uzel obrany vybudoval nepřítel v prostoru Dargovského průsmyku, který byl vyvrácen teprve za útoku v lednu 1945.

Výsledkem Užhorodsko-ondavské operace bylo osvobození východního Slovenska — na severu až po horní tok Ondavy, na jihu po vrcholy Slánských hor. Přitom bylo 26. listopadu osvobozeno Humenné a Michalovce, 1. prosince Trebišov aj.

Výsledkem útočné činnosti sovětských a rumunských vojsk pravého křídla 2. ukrajinského frontu v rámci **Budapeštské operace**, pokud v prosinci 1944 zasáhla naše státní území, bylo osvobození jihoslovenské pohraniční oblasti od Turny n. Bodvou na západ přes Rimavskou Sobotu (21. prosince), Fiľakovo (30. prosince) až

po Šahy (14. prosince), Šafárikovo (19. prosince) a Levice (20. prosince).

Z této fáze osvobozování Československa vojsky 2. ukrajinského frontu zasluhuje největší pozornosti útok 7. gardové armády generálplukovníka M. S. Šumilova a 53. armády generálporučíka I. M. Managarova. Tato vojska prolomila 5. prosince nepřátelskou obranu u maďarského Hatvanu a uzavřela od severu obkličovací kruh kolem 180 000 nepřátelských vojáků v Budapešti. Průlom u Hatvanu byl rozvinut rychlým postupem tankových, mechanizovaných a jezdeckých sborů 6. gardové tankové armády generálplukovníka A. G. Kravčenko a 1. gardové jezdecko-mechanizované skupiny generálporučíka A. I. Plijeva. Přestože nepřítel prováděl v prostoru mezi Šahy, Levicemi a Štúrovem silné a časté protiútoky, podporované tanky a samohybnými děly, podařilo se sovětským vojskům udržet tuto důležitou vstupní bránu na jižní Slovensko. V těchto bojích bylo zničeno 120 nepřátelských tanků.

Bilance podzimního a zimního tažení sovětské armády k osvobození východní

části Československa byla ve svém souhrnu pozitivní, i když se na první pohled zdá, že po čtyřech měsících těžkých bojů byla ve srovnání s jinými operacemi osvobození relativně malá část československého území. To nás vede na jedné straně k závěru, že obtížnost bojů ve Východních Karpatech není stále plně docenována. Na druhé straně se přehlíží fakt, že boj za osvobození Československa mohl být úspěšně veden jedině v úzké závislosti na vývoji válečných událostí na těch operačně strategických směrech, jež poskytovaly z celkového hlediska vedení války proti hitlerovské koalici maximální efekt. Tímto směrem byl v druhé polovině r. 1944 směr Bukurešť—Budapešť. Směr karpatský nebyl však ani přehlížen, ani nedoceněn, ale ani ne přeceněn. Správně byla vyhodnocena jeho vazebná funkce jako spojovacího článku mezi hlavními středoevropskými směry [tj. varšavsko-berlinským a budapeštsko-vídeňským]. Proto byl také dotován takovými silami 4. ukrajinského frontu, jež odpovídaly nejen významu jeho operačně strategické funkce, ale i jeho významu politickému.

II. ETAPA (LEDEN—DUBEN 1945)

a) Útok 4. a 2. ukrajinského frontu v Západních Karpatech (leden—únor 1945)

V analogických souvislostech, i když v poněkud odlišných formách, rozvíjel se útok sovětské armády k osvobození Československa také v roce 1945. Podle plánu sovětského hlavního velení měly sovětské ozbrojené síly rozbit nepřátelskou frontu v první fázi tažení r. 1945 od Baltického moře až po hranice severní Jugoslávie. Tento plán zahrnoval v sobě současné údery proti wehrmachtu na východopruském, varšavsko-berlinském, karpatsko-pražském a budapeštsko-vídeňském směru. V této fázi měla sovětská armáda proniknout na čáru, vymezenou dolním tokem Visly a městy Bydgość, Poznaň, Vratislav, Ostrava, Brno, západně od Vídně, Nagykanizsa. Útok byl plánován do hloubky 600—700 km a stanovené čáry mělo být dosaženo v průběhu 45 dnů. Začátek útoku byl stanoven na 20. ledna 1945.

Tzv. zimní bitva, pod níž rozumíme zpravidla úder sovětské armády na uvedených směrech, byla zahájena na žádost západních spojenců, kteří se ocitli v důsledku německého protiúderu v Ardenách v nevýhodné situaci, dříve než bylo plánováno. Sledujeme-li však proces osvobození Československa, musíme nejdříve obrátit pozornost k událostem při dolním toku Hronu a v prostoru Komárna, neboť

zde nejdříve zazněly výbuchy ohlašující velkou zimní bitvu.

V noci ve tři hodiny 6. ledna 1945 byla zahájena tzv. **Komárenská operace**, jíž se zúčastnila vojska 7. gardové armády a 6. gardové tankové armády 2. ukrajinského frontu. Jejím cílem bylo jednak zabránit nepřátelským pokusům o vyproštění obkličovaných vojsk v Budapešti, jednak vytvořit na dolním Hronu předmostí k rozvinutí útoku na bratislavském směru. Již 8. ledna pronikly tankové brigády až do blízkosti Nových Zámků a Komárna. Silné protizteče nepřátelské 8., 6. a 20. tankové divize za podpory pěších praporů nedovolily však rozvinout dále úder a naopak sovětské jednotky se stáhly od Nových Zámků a Komárna na východ. Podařilo se ale stabilizovat předmostí na čáře Svodín, Bátorové Kesy, Radvaň (při Dunaji).

Ještě v průběhu bojů na komárenském směru přešla do útoku také ostatní vojska pravého křídla 2. ukrajinského frontu [1. gardová jezdecko-mechanizovaná skupina a 53. armáda měly útočit na Banskou Štiavnicu a Zvolen, 27. armáda a 4. rumunský armádní sbor na směru Lučenec, Banská Bystrica a 40. armáda s rumunskou 4. armádou měla útočit na směru Plešivec, Brezno]. Dne 12. ledna byla

tak zahájena tzv. **Středoslovenská operace**. Po počátečním úspěchu [14. ledna osvobozen Lučenec, 23. ledna Rožňava a Jelšava] došlo vzhledem k nepříznivým zimním podmínkám a poměrně silnému odporu nepřítele k omezení bojové činnosti. Hlavní příčiny tohoto jevu spočívaly v tom, že v souvislosti s nepřátelskými pokusy vyprostit obklíčená vojska v Budapešti, bylo nutno postupně stáhnout část sil na jih. Do konce ledna byla stažena ze Slovenska celá 27. armáda a také 6. gardová tanková armáda a 1. gardová jezdecko-mechanizovaná skupina byly odsunuty do zálohy velitele 2. ukrajinského frontu, aby doplnily stavy svých svazků a převzaly doplňky bojové techniky. Boj o střední Slovensko spočíval nyní na 40. armádě a s ní spolupracující rumunské 4. armádě a na 53. armádě, již byla podřízena rumunská 1. armáda. Na předmostí při dolním toku Hronu zůstala pouze část sil 7. gardové armády.

Rozsáhlé přeskupení vojsk a rozšíření pásem armád vyžadovalo od štábů rozsáhlé organizační úsilí. Drobné akce na jednotlivých horských směrech se střídaly s bojovými přestávkami. Za této situace nejvýraznějšího úspěchu dosáhla 40. armáda, jež 30. ledna osvobodila Brezno. S plnou intenzitou byl však boj za dokončení osvobození středního Slovenska obnoven teprve počátkem března [5. března vojska 53. a rumunské 1. armády osvobodila Krupinu, 6. března Banskou Štiavicí]. Dne 10. března zvýšila tlak z východu a jihu k Banské Bystrici také vojska 40. armády a rumunské 4. armády. Po těžkých bojích byl 14. března osvobozen Zvolen a 25. března Banská Bystrica.

Mezitím došlo však ještě v pásmu 2. ukrajinského frontu v únoru 1945 k jedné důležité změně. Dne 18. února provedly fašistické divize z 6. tankové armády SS, které byly přesunuty na východ ze západní fronty, silný protiúder proti 7. gardové armádě na předmostí při dolním toku Hronu. V obranných bojích, trvajících až do 24. února 1945, stáhly se sovětské jednotky z hronského předmostí na východní břeh řeky.

Je to jediný případ, kdy v průběhu osvobozování Československa odešla so-

větská vojska z předem osvobozeného území. Mezi příčinami tohoto částečného neúspěchu se uvádí především to, že nebyl prováděn v dostatečné míře taktický a operační průzkum, takže se nepodařilo včas zjistit, že nepřítel soustředil u Nových Zámků silné tankové uskupení (asi 400 tanků). Svůj úspěch zaplatili však fašisté ztrátou 104 zničených tanků, 86 samohybných děl a 4580 padlých.

* * *

Souběžně se středoslovenskou operací 2. ukrajinského frontu probíhala v severních oblastech východního a středního Slovenska a v přilehlých oblastech jižního Polska tzv. **Západokarpatská operace 4. ukrajinského frontu** [38. armáda, 1. gardová armáda a 18. armáda]. Tato operace představuje nezbytný čelní tlak proti nepříteli v hornatém území Slovenska, který musel doprovázet úder hlavních sil sovětské armády na varšavsko-berlínském směru, jímž bylo obchvacováno Slovensko od severu. 38. armáda útočila na směr Krosno, Gorlice, Krakov, 1. gardová armáda od Ondavy směrem na Prešov, 1. čs. armádní sbor v její sestavě na Bardějov, 1. gardová armáda z prostoru Košic na Spišskou Novou Ves.

Západokarpatská operace začala ve dnech 12.—18. ledna formou postupně zasazovaných úderů v pásmech jednotlivých armád. V bojích trvajících do 19. února 1945 postoupila vojska 4. ukrajinského frontu v Polsku o 225 km na západ, na území Československa až o 170 km. Na čs. území se fronta dočasně ustálila na čáře Vitanová, Smrečany, Okoličné [východně od Liptovského Mikuláše].

V průběhu operace byly 19. ledna osvobozeny mj. Košice a Prešov, 20. ledna Zborov a Bardejov, 22. ledna Gelnica, 25. ledna Spišské Podhradie, 27. ledna Spišská Nová Ves, 28. ledna Kežmarok a Poprad, 30. ledna Liptovský Hrádok a 3. února Smrečany a Okoličné. Československý 1. armádní sbor v SSSR byl za úspěchy v průběhu operace jmenován čtyřikrát v rozkaze sovětského hlavního velitele a některé jeho svazky byly pojmenovány čestnými názvy „jaselský“, „prešovský“, „košícký“.

b) Ostravská operace 4. ukrajinského frontu (10. března — 5. května 1945)

Výsledek zimní bitvy na východní frontě byl pro fašistické Německo katastrofální. Sovětská armáda pronikla k Odře a zastavila se 60 km před Berlínem.

Ani ve Východním Prusku a v Maďarsku se nepodařilo nepříteli dosáhnout obratu ve válce. Dne 13. února sovětská armáda donutila ke kapitulaci poslední

skupinu nepřátelských vojsk v Budapešti. Východopruský Královec se svou posádkou byl odřezán od Německa.

Sovětské hlavní velení vyhodnotilo dosažené výsledky a rozhodlo — zřejmě po určité diskusi, jak naznačují memoáry maršála G. K. Žukova — že před závěrečným úderem na Berlín je třeba nejdříve likvidovat poměrně silná uskupení nepřátelských vojsk ve Východních Pomořanech, v Maďarsku a v Rakousku. Převládá názor, že okamžitý útok na Berlín by mohl být ohrožen nepřátelskými protiútoky do boku útočících vojsk.

Na karpatsko-pražském směru měla pokračovat v útoku vojska 4. ukrajinského frontu a pravého křídla 2. ukrajinského frontu. Ostatní síly 2. ukrajinského frontu měly v součinnosti se 3. ukrajinským frontem pokračovat v útoku na vídeňském směru. Nové směrnice hlavního velení k přípravě operace byly vydány 17. února.

4. ukrajinský front měl vést hlavní úder proti nepřátelské 1. tankové armádě ve směru Strumień, Fryštět, Místek, Olomouc. Tím mělo být obchváčeno Ostravsko z jihu a vytvořeny předpoklady pro rozvinutí úspěchu ze střední Moravy k Pardubicím a dále k Praze. Tento úkol byl svěřen 38. a 1. gardové armádě. V jejich sestavě byla zasazena mj. 1. čs. samostatná tanková brigáda a od 14. dubna také 1. čs. smíšená letecká divize v SSSR. 18. armáda, v jejíž sestavě byl 1. čs. armádní sbor v SSSR, měla útočit na směru Ružomberok, Žilina, Kroměříž.

Souběžně s Ostravskou operací 4. ukrajinského frontu měla vojska soused-

ního levého křídla 1. ukrajinského frontu uskutečnit tzv. **Hornoslezskou operaci**, ve které měla dosáhnout čáry Ströhlen, Münsterberg, Opava.

Ostravská operace se podle průběhu bojů dělí na tři období:

1. období (10.—23. března 1945) — pokus o průlom nepřátelské obrany na plánovaném směru hlavního úderu nevedl k předvídanému úspěchu. Bylo dosaženo průlomu jen do hloubky 6—12 km.

2. období (24. března — 14. dubna) — hlavní úder 4. ukrajinského frontu byl přenesen na směr Žory, Wodzisław, Opava a přimyká se více k útoku 1. ukrajinského frontu v Horním Slezsku. Bylo vytvořeno předmostí na Odře u Tworkowa a Ostravsko bylo obchváčeno ze severu. — Na Slovensku pronikla část sil 18. armády na oravském směru do prostoru Nová a Stará Bystrica, na vážském směru 1. čs. armádní sbor po osvobození Liptovského Mikuláše (4. dubna) a Ružomberoku (5. dubna) pronikl k Malé Fatře.

3. období (15. dubna — 5. května) — po těžkých bojích podařilo se vojskům frontu prolomit hluboce členěnou nepřátelskou obranu na přístupech k Ostravě od severu a severozápadu v šířce 150 km. Byla osvobozena Opava (22. dubna), Ostrava a Žilina (30. dubna) a do 5. května dosaženo čáry Moravský Beroun, Sternberk, Velká Sřetlná, Fulnek, Přibor, Frenštát p. Radh., Valašská Bystřice. Z této čáry přešla vojska 4. ukrajinského frontu bez operační přestávky k Pražské operaci.

c) Bratislavsko-brněnská operace (25. března — 5. května)

V polovině února vydalo hlavní velení sovětské armády směrnice 2. a 3. ukrajinskému frontu k uskutečnění útočné operace na budapeštsko-vídeňském směru. Součástí této Vídeňské operace (16. března — 15. dubna) skupiny frontů byla i operace Bratislavsko-brněnská, uskutečněná armádami 2. ukrajinského frontu nacházejícími se severně Dunaje na slovenském území.

Směrnice hlavního velení ukládala 2. ukrajinskému frontu vést hlavní úder 7. gardovou a 53. armádou ve všeobecném směru Nové Zámky, Malacky, Znojmo. Za útoku měla být osvobozena mj. Bratislava a dvacátý den operace dobyto Brno.

Jižně Dunaje, na vídeňském směru, měla útočit 46. a 9. gardová armáda. Útok měl být zahájen 15. března.

Vzhledem k nepřátelskému protiútku u jezera Balaton počátkem března 1945 došlo k odložení vídeňské operace a tedy i k odložení termínu zahájení úderu severně Dunaje (tj. Bratislavsko-brněnské operace). Část sil 2. ukrajinského frontu (9. gardová armáda a 6. gardová tanková armáda) byla uvolněna pro posílení 3. ukrajinského frontu. Mezitím však na pravém křídle 2. ukrajinského frontu 40. armáda a rumunská 4. armáda dosáhly Banské Bystrice a Hronu, takže připravovaný útok 2. ukrajinského frontu mohl být zahájen z čáry probíhající podél Hronu od Banské Bystrice až po jeho soutok s Dunajem.

V Bratislavsko-brněnské operaci můžeme rozlišit tato období:

1. období (25. března — 4. dubna) —

průlom nepřátelské obrany vojsky 53. a 7. gardové armády po násilném přechodu Hronu v šířce 17 km. K rozvinutí průlomu byla druhý den zasazena 1. gardová jezdecko-mechanizovaná skupina generála A. I. Plijeva, již se podařilo z chodu překročit řeku Nitra a v součinnosti se střeleckými divizemi ovládnout 29. března Nové Zámky. Ve spolupráci s výsadbou Dunajské říční flotily překročily útočící svazky rozvodněný Váh a postupovaly rychle do prostoru Bratislavy. Útokem 25. a 23. sboru 7. gardové armády od východu zasoučasného obchvatu 27. a 24. sboru od severovýchodu byl 4. dubna zlomen nepřátelský odpor v Bratislavě a jejím okolí. — Současně pokračovala v útoku bez přerušení na krajním pravém křídle frontu 40. armáda a rumunská 4. armáda — 3. dubna osvobodily Kremnic, 4. dubna Prievidzu a Handlovou.

2. období (5.—15. dubna) — bylo vyplněno bojem o Malé Karpaty a předmostí na dolním toku Moravy. 7. gardová armáda pokračovala v útoku jižně Dyje ve směru na Mikulov; 1. gardová jezdecko-mechanizovaná skupina a 53. armáda po úporných bojích, za nichž byly odraženy četné nepřátelské protizteče tankového sboru Feldherrenhalle, překročila Moravu 7. dubna u Břeclavi a 12. dubna u Hodonína. — 40. armáda v součinnosti s rumunskými vojsky osvobodila 10. dubna Trenčín.

3. období (16. dubna — 6. května) — k zesílení útoku na Brno byla ze severovýchodního Rakouska přesunuta na Mo-

ravu 6. gardová tanková armáda (v té době měla 164 tanků). 23. dubna prolomila 53. armáda nepřátelskou obranu východně od Brna a zajistila zasazení 6. gardové tankové armády, která obchvátla Brno od severu. 1. gardová jezdecko-mechanizovaná skupina obchvacovala Brno z jihu a jihozápadu. 23. dubna byl zahájen závěrečný úder na Brno a v noci na 26. dubna bylo město osvobozeno. V příštích dnech se bojová linie dočasně stabilizovala západně od Brna a východně od Mikulova. — Směrem na Vyškov rozvíjela však úder část sil 53. armády a 6. gardové tankové armády, čímž byla od jihu svírána nepřátelská 1. tanková armáda. 30. dubna byl osvobozen Vyškov. — Současně pokračovala v čelním tlaku proti 1. tankové armádě 40. armáda a rumunská 4. armáda, jež 2. května osvobodily Uherské Hradiště a 5. května Kroměříž, kam současně pronikly i jednotky 1. čs. armádního sboru, operujícího ve svazku 18. armády 4. ukrajinského frontu.

Výsledkem Bratislavsko-brněnské operace jako součásti vídeňské operace (Viedeň osvobozena 13. dubna) bylo osvobození západního Slovenska a jihovýchodní Moravy a obchvat německé 1. tankové armády z jihu. Současně byla tato nepřátelská vojska svírána od východu a severu 4. ukrajinským frontem. Mezi Lipníkem, Olomoucí a Prostějovem zbýval jim jen úzký koridor k ústupu na západ. Důsledkem těchto operací také bylo, že se výrazně zhoršila situace německofašistických vojsk v severní Jugoslávii, odkud musela spěšně ustupovat na severozápad.

III. OBDOBÍ — PRAŽSKÁ OPERACE SKUPINY 1., 4. a 2. UKRAJINSKÉHO FRONTU (6.—12. května 1945)

Specifické zvláštnosti Pražské operace byly dány nejenom jejím rozmachem, který přesahuje všechny ostatní operace sovětské armády k osvobození Československa, ale především politickými aspekty. Směrnice frontům k operaci byly vydány ve dnech 1.—2. května 1945 — tedy v době, kdy sovětská armáda končila boje v Berlíně a kdy ještě odboj v českých zemích nepřerostl všude v otevřené povstání.

Jako operační cíl se Praha objevila poprvé již v polovině února 1945, kdy byly 4. ukrajinskému frontu vydávány směrnice pro Ostravskou operaci. Otázka likvidace nepřátelského odporu v západních částech Československa byla brána v úvahu také při plánování Berlínské operace a v jejím průběhu. Vyplývá to mj. z toho, že již 25. dubna 1945 předalo so-

větské velení veliteli západních, tehdy spojeneckých vojsk v Evropě, informaci, podle níž se sovětská armáda připravovala v nejbližších dnech vyčistit od nepřítelů český prostor včetně oblastí západně od Labe a Vltavy. Bezpochyby dozrávala již v té době stěžejní myšlenka zámyslu Pražské operace — vést hlavní úder vojsky 1. ukrajinského frontu od severu přes Krušné hory k Praze. Proniknutí do týlu německofašistické skupiny armád „Střed“ maršála Schörnera mělo vést k její rychlé kapitulaci.

Strategický zámysl Pražské operace předvídal vést dva mohutné úder proti křídům nepřátelské skupiny armád „Střed“ s cílem rozvinout tyto úder v operační hloubce ve sbíhavých směrech a osvobodit Prahu. Tím měly být odřezány ústupové cesty nepříteli na západ

a jihozápad. Tyto úderly měly vést vojska 1. ukrajinského frontu z prostoru severozápadně Drážďan a vojska 2. ukrajinského frontu z prostoru jižně od Brna. Současně měla přejít k útoku vojska středu a levého křídla 1. ukrajinského frontu, celý 4. ukrajinský front a vojska pravého křídla 2. ukrajinského frontu. Jejich úkolem bylo rozdělit obklíčené nepřátelské uskupení na části a donutit je ke kapitulaci. Část sil hlavních úderných uskupení měla pronikat do západních Čech a vytvořit zde vnější frontu obklíčení a současně zajistit kontakt s americkými vojsky na čáře Karlovy Vary, Plzeň, České Budějovice.

Podle rozhodnutí velitele 1. ukrajinského frontu vedly hlavní úder z prostoru Riesa tři vševojskové a dvě tankové armády podél západního břehu Labe a Vltavy ve všeobecném směru Teplice — Praha. Úder byl veden proti nejslabšímu místu nepřátelské sestavy a nejkratším směrem k Praze. Další úder byl veden dvěma vševojskovými armádami z prostoru severozápadně od Zhořelce směrem na Žitavu, Mladou Boleslav a Prahu. Třetí úder směrem na Pirnu a Mělník vedla polská 2. armáda. Vojska hlavního úderného uskupení byla učeněna do jednoho sledu. Tankové armády byly zasazeny v sestavě vševojskových armád s úkolem proniknout rychle do hloubky, zmocnit se přechodů přes Krušné hory a osvobodit Prahu. Vševojskové armády měly dosáhnout Prahy koncem sedmého dne operace. Začátek operace byl stanoven na ranní hodiny 7. května (pohotovost stanovená k 20.00 hod. 6. května).

Vzhledem k přeskupení, jež bylo nutno provést v pásmu 2. ukrajinského frontu, předvíдалo se, že jeho vojska zahájí útok postupně 7. a 8. května. Hlavní úder měla vést 7. gardová armáda z prostoru jižně od Brna ve směru na Jaroměřice. Průlom do hloubky měla rozšířit 6. gardová tanková armáda, která byla stažena k Brnu z olomouckého směru, kde její brigády byly vystřídány svazky 40. armády. 8. května měla vyrazit k útoku z prostoru západně od Brna 53. armáda a rumunská 1. armáda, jejichž úkolem bylo ovládnout prostor Humpolec. V pásmu 53. armády měla být 9. května zasazena 1. gardová jezdecko-mechanizovaná skupina s úkolem rozvíjet útok ve směru Jihlava, Humpolec, Benešov, jižní okraj Prahy.

Tento zámysl velitele frontu korigovalo sovětské hlavní velení tak, že hlavní úderné uskupení bylo zesíleno 9. armádou, jež měla útočit ve směru Nová Bys-

třice, Týn n. Vlt., Plzeň. Také 46. armáda v Rakousku se měla připojit k útoku s úkolem proniknout do prostoru Českých Budějovic. Tak bylo v rámci 2. ukrajinského frontu k úderu na pražském směru koncentrováno úsilí čtyř vševojskových armád, jedné tankové armády a jedné jezdecko-mechanizované skupiny. K jejich podpoře byla zasazena 5. letecká armáda 2. ukrajinského frontu a 17. letecká armáda 3. ukrajinského frontu. — Na pomocném směru Prostějov — Nové Město na Moravě měla útočit 40. armáda s rumunskou 4. armádou.

4. ukrajinský front obdržel pro Pražskou operaci tyto úkoly: 60. armáda měla útočit na směru Opava, Lanškroun, částí sil na Olomouc; 38. armáda ve směru Fulnek — Olomouc, 1. gardová armáda ve směru Frýdlant — Přerov, a 18. armáda ve směru Vsetín — Prostějov. Všeobecně se úsilí 4. ukrajinského frontu koncentrovalo k čelnímu tlaku ve směru Olomouc, Praha. K rychlému proniknutí do hloubky s cílem znemožnit nepříteli ústup na západ byly vylčeny u jednotlivých armád rychlé skupiny — u 38. armády byla do této skupiny včleněna mj. československá 1. tanková brigáda.

Vzhledem k nutnosti poskytnout pomoc povstání v Praze zahájilo hlavní úderné uskupení 1. ukrajinského frontu útok již ve 14.00 hod. 6. května. Na směru hlavního úderu 2. ukrajinského frontu byl útok zahájen 7. května v 8.15 hod., na všech ostatních směrech nejpozději 8. května.

Podle průběhu bojové činnosti je možno Pražskou operaci rozdělit na dvě období:

1. období [6.—8. května]: průlom nepřátelské obrany v pásmu 1. a 2. ukrajinského frontu, rozvinutí útoku do operační hloubky, ovládnutí přechodů přes Krušné hory a vytvoření podmínek pro obklíčovací manévry na Prahu. — Na Moravě vojska 4. ukrajinského frontu a pravého křídla 2. ukrajinského frontu zlikvidovala nepřátelský odpor v prostoru Olomouce.

2. období [9.—12. května] zahrnuje osvobození Prahy 3. a 4. gardovou tankovou armádou, uzavření obklíčovacího kruhu kolem skupiny armád Střed v prostoru mezi Prahou a Benešovem, proniknutí vojsk 1. a 2. ukrajinského frontu na čáru styku s americkou armádou v západních Čechách a zmaření nepřátelských pokusů o porušení podmínek bezpodmínečné kapitulace a únik na západ do amerického zajetí. Celkem bylo v Pražské operaci zajato přes 850 000 nepřátelských

vojáků a důstojníků, ukořistěno více než 1800 tanků a samohybných děl, 9500 děl a minometů, 1100 letounů a jiná bojová technika.

Pražskou operací byl vítězně zakončen boj sovětské armády za osvobození Československa a skončila druhá světová válka na evropském bojišti vůbec.

* * *

V útočných operacích na území Československa se v nejednom směru obohatilo i sovětské vojenské umění. Byly získány cenné zkušenosti z použití velkých tankových svazů a svazků v horském a v zalesněném terénu. Zvláště v Pražské operaci se prokázalo, že za jistých podmínek lze zasadit tankové armády v prvním operačním sledu. Ukázalo se, že v terénu obdobném Krušným horám je možno použít s úspěchem a s velkým efektem velké masy tanků — na směru hlavního úderu přes Krušné hory bylo koncentrováno 1100 tanků a samohybných děl, tj. dvě třetiny všech tanků, jež měl tehdy 1. ukrajinský front k dispozici.

V operacích při osvobození Československa získalo cenné zkušenosti také sovětské letectvo. Za osm měsíců provedlo letectvo skupiny ukrajinských frontů nad územím Československa 85 000 bojových vzletů (z toho v květnu 1945 denně až 1000 vzletů). Hlavní úsilí letectva bylo zaměřeno k bezprostřední podpoře útočících vojsk, a to jak při průlomu, tak při rozvíjení útoku v operační hloubce, zvláště při zabezpečování činnosti armádních a frontových rychlých skupin. Za bojů v horském terénu plnilo sovětské letectvo řadu úkolů, jež bývají obvykle dávány dělostřelectvu. Tak v průběhu Východokarpatské a Západokarpatské operace zasazovalo bitevní letectvo úderů nepřátelským palebným postavením na odvrácených svazích hor. V období podzimních dešťů letectvo často nahrazovalo dělostřelectvo, které zůstávalo vzhadu za postupujícími vojsky. Zvlášť účinně nahrazovalo letectvo dělostřelectvo za pronásledování nepřítelů v průběhu Pražské operace, kdy znemožňovalo útek nepřátelských kolon na západ.

Z hlediska použití dělostřelectva se za bojů v Československu prohloubila zkušenost, že v horském terénu je výhodná decentralizace i u velkých dělostřeleckých svazků. Bylo to vyvoláno nutností zabezpečit účinnou palebnou podporu divizí a pluků při jejich bojové činnosti na samostatných směrech. Jinou zvláštností v po-

užití dělostřelectva bylo uskutečnění relativně velkého množství dělostřeleckých příprav k útoku.

Mimořádně významnou úlohu za bojů v našich horách plnilo sovětské ženijní vojsko. Hlavním úkolem ženijního vojska v horách byla úprava cest a mostů. Vojska 4. a 1. ukrajinského frontu pouze ve Východokarpatské operaci vybudovala nebo obnovila 1500 km cest, postavila 300 nových mostů a 700 mostů obnovila nebo zesílila.

Boje sovětské armády v Československu 1944—1945 potvrdily a rozvinuly závěry sovětské vojenské vědy, že v horských oblastech je možné použít útvarů a svazky všech druhů vojsk v jejich obvyklé („rovinné“) organizaci. Těmto svazkům se však musí dostat pro boj v horách speciální přípravy a praktického výcviku.

Za bojů na středním Slovensku se ověřila zásada, že vševojsková armáda může útočit na frontě v pásmu 30—70 km. Obvykle byly v pásmu armády vybrány dva až tři směry podél údolí řek a komunikací. Na každém směru působil pak jeden až dva střelecké sbory. V útočném boji v horském terénu se osvědčily obchvatné manévry útvarů i menších jednotek při likvidaci jednotlivých opěrných bodů a uzlů nepřátelské obrany. Široce bylo při tom využíváno i noční bojové činnosti. V noci bylo uskutečněno překvapivé soustředování jednotek nebo jednotky byly v noci přeskupovány na nové směry. Často byla zteč zahajována ještě před svítáním.

Zkušenosti sovětské armády z bojů v Československu jsou dnešním stavem vojenské vědy a vojenského umění v mnohém překonány. Nikdy však nemůže být překonán morální a politický smysl boje sovětských vojáků v Československu, založený na principech internacionalismu a socialistického vlastenectví, které ukládalo sovětským vojákům bojovat proti německému fašismu se stejným odhodláním a hrdinstvím v Československu, jako na kterémkoli jiném úseku sovětsko-německé fronty.